

KONFERENCJE NAUKOWE

VI Konferencja Europejskich Studiów Afrykańskich (6th European Conference on African Studies, ECAS6), *Collective Mobilizations in Africa: Contestation, Resistance, Revolt.*

Paryż, 8–10 lipca 2015 r.

Organizatorzy: Institut des mondes africains (IMAF), Les Afriques dans le Monde (LAM), African European Group for Interdisciplinary Studies (EGIS)

Roli gospodarza konferencji podjęła się Sorbona, na której w latach 60. XX w. zainicjowano pierwsze francuskie studia nad Afryką. Współorganizatorami wydarzenia byli IMAF, LAM oraz AEGIS – instytucja, która zorganizowała przed laty cykl konferencji poświęconych Afryce.

Na kontynencie afrykańskim – cytując słowa słynnej afroamerykańskiej piosenkarki Tracy Chapman – „mówi się o rewolucji”¹. Fale oporu, kontestacji i gniewu uderzają o brzegi kontynentu od Kairu po Kapsztad od kilkunastu już lat. Ich efektem była „arabska wiosna”, zapoczątkowana w Tunezji po samobójstwie młodego ulicznego sprzedawcy, Mohameda Bouaziziego w 2010 roku. Opór i kontestacja znajdują odzwierciedlenie w działalności takich ugrupowań jak Boko Haram z Północnej Nigerii czy Seleka z Republiki Środkowoafrykańskiej i mają podłoże religijne. Najczęściej przybierają formę rebelii, rewolt – nie rewolucji, budując solidarność różnych segmentów społeczeństwa. Szczególnie w kontesta-

---

¹ Don't you know
They're talkin' bout a revolution
It sounds like a whisper
Don't you know
They're talkin' bout a revolution
It sounds like a whisper

1. (Tracy Chapman, "Talkin' Bout a Revolution", 1988)

cji chodzi o kwestionowanie, zwłaszcza publiczne, wartości i norm obowiązujących w życiu społecznym, politycznym – krytykę konkretnych, acz różnorodnych przejawów niesprawiedliwości widocznych w życiu publicznym – korupcję, autorytaryzm rządzących, problem dostępu do podstawowych dóbr czy usług. We wrześniu 2013 roku taki spontaniczny i krótkotrwały wybuch gniewu mogłem obserwować w Sudanie. W wyniku radykalnej podwyżki cen paliw aglomerację chartumską ogarnęła kilkudniowa rewolta. Mieszkańcy, głównie młodzi, blokowali główne przelotowe ulice, podpalali opony i obracali w ruinę mienie publiczne, stacje benzynowe w szczególności. Nie było w tym żadnego planu. Nie stała za tym żadna polityczna siła. Ludzie organizowali się sami za pomocą Internetu oraz telefonii komórkowej. Ich celem było zademonstrowanie, w najbardziej bezpośredni, spontaniczny sposób, swojej dezaprobaty dla polityki prowadzonej przez władze. Zjawiska te, które w Afryce trudno byłoby dzisiaj zliczyć, nazywane są przez socjologów i antropologów „kolektywnymi mobilizacjami”. Właśnie temu problemowi poświęcona została kolejna edycja Europejskiej Konferencji Studiów Afrykańskich.

Konferencja (<http://www.ecas2015.fr>) składała się z 235 paneli, 11 posiedzeń typu „okrągłego stołu”, 4 wykładów plenarnych oraz wielu innych uroczystości towarzyszących, jak koncerty, projekcje filmowe, wystawy książek i spotkania autorskie. Na konferencji zaprezentowało wyniki swoich badań ponad 900 prelegentów. Tak jak podczas wcześniejszych edycji Konferencji Europejskich Studiów Afrykańskich głównym atutem konferencji była prezentacja rezultatów badań ogromnej rzeszy uczonych.

Czego mogliśmy się od nich dowiedzieć? Przede wszystkim tego, iż źródła i przyczyny rewolucyjnego ferworu we współczesnej Afryce jest wiele: to grabież ziemi, homofobia, zdewastowany ekosystem, pandemia wirusa ebola, dynamika kultury wywołana globalizacją, przestępczość, niewydolność lub opresyjność państwa, autorytaryzm, zakaz aborcji, ubóstwo materialne, neoniewolnictwo, kapitalizm, wzrost nierówności społecznej, niesprawiedliwa redystrybucja dóbr, podatki, drożyzna, marginalizacja społeczna. Niezwykle inspirujący był wykład plenarny *Collective Mobilizations and Democratization in Africa in Comparative Perspective* profesora Mamoudou Gazibo, politologa z Uniwersytetu w Montrealu. Poruszył on problem specyfiki społecznej mobilizacji we współczesnej Afryce, a także jej powiązań z procesami demokratyzacji. Konferencja dostarczyła także odpowiedzi na pytanie o to, jak Afrykanie wyrażają swój sprzeciw wobec zjawisk wywołujących niezadowolenie oraz w jaki sposób wpływają one na dynamikę kultury. Odpowiedzią na nie są ruchy typu religijnego – zarówno te oparte o globalne ideologie fundamentalistyczne, jak i te, bazujące na tradycji (np. na sufizmie). Z tej perspektywy można się także przyglądać różnym próbom reinterpretowania afrykańskiej tradycji i historii. Zagadnieniu „produkcji wiedzy” poświęcone były dwa wykłady

plenarne: *Islamic Education in West Africa: the Past and the Present*, wygłoszony przez Ousmane'a Oumara Kane (z Harvardu) oraz *Pan-Africanism, Decolonization and the Black Radical Tradition* – autorstwa Jemimy Pierre (z Uniwersytetu Kalifornijskiego). Przejawy społecznej mobilizacji wykraczają poza „tradycyjny” porządek społeczny, granice polityczne, etniczność czy pochodzenie. Ludzi łączy dziś: wiek, płeć (kategorie na nowo zdefiniowane), wykonywany zawód, pamięć wspólnych doświadczeń i aspiracji. Wymusza to na nas zrewidowanie takich pojęć, jak: społeczeństwo, tradycja, pokrewieństwo, tożsamość, marginalność czy nawet młodość i starość. Afrykanie walczą z wrogą rzeczywistością różnymi sposobami: od terrorystycznych zamachów, przy pomocy uzbrojonej policji, przez wzrost społecznego aktywizmu, po działalność artystyczną i naukową.

Konferencji towarzyszył bogaty repertuar wydarzeń kulturalnych (spotkania autorskie, wystawy, panele dyskusyjne, uroczyste gale). Do szczególnie udanych należy zaliczyć projekcje filmowe. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, iż film staje się niezwykle popularną formą narracji także wśród naukowców prowadzących badania w Afryce. Dowodem słuszności wyboru tej drogi jest dokument *Cemetery State* (2010), Filipa de Boecksa. Opowiada on o grupie młodych grabarzy z cmentarza Kitambo w Kinszasie, którzy w oparciu o wykonywane prace, swego rodzaju kohabitację ze śmiercią, wytworzyli specyficzną kulturę kontestacji. Film jest plonem badań belgijskiego uczonego w Afryce. Osobiście wiele wzruszeń dostarczył mi film *Our Beloved Sudan* (2011), autorstwa Taghreed Elsanhoury, poświęcony próbie zrozumienia projektu polityczno-kulturowego o nazwie Sudan, który ostatecznie zakończył się wraz z separacją Południa. Oba Sudany udało się rozdzielić (przynajmniej formalnie) – znacznie trudniej proces ten przychodzi zwykłym ludziom, którzy wychowani zostali w wielokulturowym społeczeństwie.

Na zakończenie warto podkreślić, iż w konferencji wzięły udział przedstawicielki polskiej afrykanistyki, może trochę szkoda, iż reprezentowanej tylko przez jej młodsze pokolenie. Referaty wygłosiły: Natalia Zawiejska (UJ) – *Churches in the (Re)Making of Luanda*; Anna Cichecka (UWr) *Political Aspects of Abortion Issue in East Africa*; Magdalena Chułek (UAM) – *Kibera – Promised Land. The Nubians` Symbolic and Economic Activities in their Fight for their Homeland*; Magdalena Kołba (Szkoła Nauk Społecznych IFIS PAN) – *Kenyan Citizenship in the Digital Sphere. New Spaces for Activism and Resistance Created by Kenyans On-line*. Ich wystąpienia należy uznać za sukces, gdyż było to wydarzenie w skali międzynarodowej. Tym bardziej należą się gratulacje.

Maciej Kurcz